

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "En bättre integration på inre marknaden som avgörande faktor för ökad sammanhållning och tillväxt på gemenskapens öar"

(2009/C 27/26)

Den 27 september 2007 beslutade Europeiska ekonomiska och sociala kommittén att i enlighet med artikel 29.2 i arbetsordningen utarbeta ett yttrande på eget initiativ om

"En bättre integration på inre marknaden som avgörande faktor för ökad sammanhållning och tillväxt på gemenskapens öar".

Facksektionen för Ekonomiska och monetära unionen, ekonomisk och social sammanhållning, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 3 juni 2008. Föredragande var **Sylvia Gauci**.

Vid sin 446:e plenarsession den 9–10 juli 2008 (sammanträdet den 10 juli 2008) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 118 röster för, 1 röst emot och 1 nedlagd röst.

1. Sammanfattning och rekommendationer

1.1 EESK uppmanar EU att använda ett integrerat angreppssätt för en bättre integration av gemenskapens öar på inre marknaden eftersom detta är en avgörande faktor för att skapa ökad sammanhållning och tillväxt i unionen och därigenom fullt ut uppnå målen i den reviderade Lissabonagendan. Ett sådant integrerat angreppssätt är motiverat eftersom öarna – trots sina olikheter (särskilt när det gäller deras storlek) – står inför likartade problem.

1.2 EESK rekommenderar att man inrättar en integrerad ram för gemenskapspolitiken som ska omfatta alla de problem som rör de europeiska öarna på ett sammanhängande sätt.

1.3 EESK understryker att det behövs sunda styresformer för att klara de problem som sammanhänger med t.ex. information och kommunikation, kvantifiering och kvalitetsbedömning av data, en gemensam strategisk vision, nätverks- och klusterbygge, och det civila samhällets delaktighet. För att nå detta mål är det följaktligen viktigt att skapa de goda villkor som krävs för att göra det möjligt för öarnas lokala institutioner att bedöma de kostnader som sammanhänger med öarnas särskilda förutsättningar. Av detta skäl måste det finnas lokala statistikorgan och prisindex på öarna. Ytterst bör det utformas en gemensam bedömningsmetod för alla lokala statistikorgan på de europeiska öarna.

1.4 När det gäller tillämpningen efterlyser EESK en konsekvensanalys av de effekter som EU:s initiativ för den inre marknaden kan få på öarna. Samtliga EU:s politikområden bör ges en "öprägel", och de administrativa uppgifterna bör förenklas, särskilt för de små och medelstora företagen.

1.5 Med tanke på att öarnas tillgänglighet är av mycket stor betydelse skulle EESK vilja betona vikten av att de territoriella förbindelserna håller hög kvalitet. Detta är något som måste vidareutvecklas i EU, samt handläggas av öarna själva och inte med utgångspunkt från fastlandet.

1.6 EESK uppmanar kommissionen att lägga fram en årsrapport för Europaparlamentet, rådet, Regionkommittén och EESK med en utvärdering och bedömning av effektiviteten i de relevanta åtgärder som vidtagits för att lösa de europeiska öarnas problem. Kommissionens förslag till åtgärder bör också ingå i årsrapporten. Det kan alltså sägas att detta yttrande utgör inledningen på en långsiktig dynamisk process.

2. Inledning

2.1 Enligt Eurostats definition ska en ö

- ha en yta på minst 1 km²,
- vara belägen minst en kilometer från fastlandet,
- ha en fast bosatt befolkning som uppgår till minst 50 personer,
- inte ha någon fast förbindelse med fastlandet, och
- inte inrymma en EU-huvudstad.

2.2 En sådan definition måste dock omprövas och förbättras, och utgångspunkten är det enkla faktum att en ö är ett territorium som inte kan nås till fots. Definitionen under punkt 2.1 saknar dessutom rättslig grund och används endast som en hänvisning och i avsaknad av en bättre definition där hänsyn tas till de nya realiteterna i ett utvidgat EU som omfattar medlemsstater som är öar.

2.2.1 När man definierar öar bör man också komma ihåg förklaring 33 i Lissabonfördraget, enligt vilken "[Regerings-] Konferensen anser att hänvisningen i artikel 174 till öregioner även kan inbegripa hela östater, förutsatt att nödvändiga kriterier uppfylls".

2.3 I nuläget har 14 EU-medlemsstater territorier som är öar. Ungefär 21 miljoner öbor lever på EU:s öar. Dessa öregioner ger EU en ekonomisk och geopolitisk närvaro i nästan alla världens hav och de utgör en aktiv gräns till många kontinenter.

2.4 Precis som medlemsstaterna präglas öarna av stor variation. Detta är anledningen till att EESK skulle vilja föreslå följande typologi.

2.4.1 De är varierade ur strukturell synvinkel, eftersom några är perifera öar medan andra ligger i unionens randområden, vars särdrag anges i EG-fördraget (artikel 299.2), och några är små (ett antal av dem har en befolkning som understiger 50) medan andra är stora.

2.4.2 De är också varierade ur institutionell synpunkt, eftersom några av dem är östater, några har regional status och några är kustöar vilka administreras av en regional myndighet på fastlandet.

2.5 Trots dessa skillnader har öarna dock särdrag som gör att de kan skilja sig väsentligt från områdena på fastlandet vad avser t.ex. kultur, utbildning, transporter, miljö, etc. Dessa aspekter skulle behöva utredas ytterligare i syfte att skapa en politik för dessa områden där man väger in såväl gemensamma som specifika särdrag, vilka gör att möjligheter och utmaningar kan se olika ut från ö till ö. EESK återkommer gärna till detta ämne vid ett senare tillfälle.

2.6 De har gemensamma särdrag, t.ex. vad avser kultur, utbildning, transporter, (problem med extra kostnader) och miljö.

2.7 Med sitt meddelande "En inre marknad för framtidens Europa" (20 november 2007) ⁽¹⁾ lanserade Europeiska kommissionen en debatt om den framtida inre marknaden. Det är nödvändigt att beakta öarnas situation i denna debatt.

3. Bakgrund

3.1 Eftersom en ny styrmetod som kännetecknas av ett integrerat förfarande (framför allt genom grönboken och blåböckerna om EU:s framtida fiskeripolitik) har använts, är det viktigt att inte skilja mellan frågor som rör den inre marknaden och regionalpolitiska frågor. Den inre marknaden är inte ett mål i sig, utan ett medel som ska gagna EU:s länder, regioner och medborgare.

3.2 Öarna har alltid strävat efter att utvecklas på den inre marknaden som sådan, och därför måste de förbereda sig för framtida förändringar.

3.3 Regionalpolitiken är ett kraftfullt verktyg för öarna. Det är dock ett verktyg som måste vidareutvecklas och förbättras inom en integrerad EU-ram, för att öarna inte bara rättsligt ska kunna utgöra en del av inre marknaden utan också kunna spela en mer fullvärdig roll på denna marknad, både ekonomiskt och socialt. I anslutning till den framtida politik för territoriell sammanhållning som kommissionen ska utforma i linje med Lissabonfördraget bör även denna aspekt behandlas.

⁽¹⁾ Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs observationsgrupp för den inre marknaden (OIM) håller för närvarande på att utarbeta ett yttrande om detta paket (INT/409, föredragande Bryan Cassidy, medföredragande Raymond Hencks och Claudio Cappellini) och ett annat om "Den inre marknadens sociala och miljömässiga dimension inom ramen för dess utvärdering" (INT/416, föredragande Andrzej Adamczyk) som ett komplement till det förstnämnda yttrandet, ännu ej offentliggjort i EUT (yttrandet antogs i september 2008).

3.4 Denna integrerade ram för gemenskapspolitiken omfattar inte bara regional- och sammanhållningspolitiken, utan också mer specifikt följande politikområden: transporter, energi- och vattenförsörjning, utbildning och arbetsmarknad, forskning, teknisk utveckling och innovation, konkurrens, industripolitik, miljöfrågor, samt jordbruk och fiskeri.

3.5 I detta sammanhang måste öarna först undersökas i ljuset av den fjärde sammanhållningsrapporten.

3.5.1 EU-institutionerna stöder ett integrerat synsätt inom EU-politiken, och därför noterar vi med förvåning att kommissionen inte förefaller ha gjort en integrerad analys av öarnas svårigheter.

3.5.2 I kommissionens ögon är tillgänglighet "ett särskilt problem" som öarna måste klara av.

3.5.3 Kommissionen betonar med rätta att ett annat problem, nämligen att befolkningen är liten. Som en följd av detta är öarnas lokala marknader små, något som begränsar tillväxtmöjligheterna för öarnas små och medelstora företag, eftersom skalfördelar inte kan uppnås. Framför allt begränsas deras förmåga att erövra de europeiska marknaderna.

3.5.4 En annan konsekvens är att de flesta öar inte kan förlita sig på hemmamarknaden ⁽²⁾, som oftast är för liten för att bära upp en "fullskalig" och effektiv ekonomi. Detta enkla faktum tvingar de små och medelstora företagen att exportera: detta är deras enda lösning.

3.5.5 Dessutom måste man också beakta en annan uppsättning svårigheter i anslutning till öarnas naturliga handikapp, nämligen alla de svårigheter som hänger samman med deras ökaraktär. De betydande extrakostnaderna för transporter reducerar avsevärt deras konkurrenskraft. Den situation som innebär att transportkostnaderna kan "skydda" öarnas marknader genom att begränsa konkurrensen från fastlandet kan paradoxalt nog faktiskt leda till att monopolsituationer utvecklas på öarna.

3.5.6 Öarna karakteriseras också av följande problem (som också är avgörande för deras långsiktiga utvecklingsmöjligheter).

— de nödvändiga resurstillgångarna (t.ex. dricksvatten, energi, råvaror, livsutrymme och odlingsbar mark) är begränsade, vilket leder till en knapphetssituation och brist på ekonomisk diversifiering och också till ett beroende av en enda ekonomisk verksamhet. Detta framhölls i en analys av Europeiska unionens öregioner och yttersta randområden ⁽³⁾, där man särskilt betonade att bristen på dricksvatten orsakar akuta problem för Medelhavsöar på sommaren, då många turister anländer. Avsaltningsanläggningar har byggts, men de traditionella anläggningarna konsumerar betydande mängder el. Många öar saknar tillräckliga energikällor, och de flesta importerar fossila bränslen eller el via undervattenskablar,

⁽²⁾ Det ska betonas att denna synpunkt lyckligtvis ges ett erkännande i den fjärde sammanhållningsrapporten när det gäller de yttersta randområdena (KOM(2007) 273 slutlig, s. 50).

⁽³⁾ *Analysis of the island regions and outermost regions of the European Union*, Planistat, mars 2003.

- naturbetingade risker har allvarliga konsekvenser: öarna är ekologiskt sårbara.

3.5.7 När det gäller frågan om tillgänglighet mer specifikt:

- för det första vill vi påpeka att kommissionen har rätt i att den begränsade tillgängligheten kan relateras till att "resetiden med bil eller tåg förlängs genom sjöresan". Följaktligen står öborna och deras små och medelstora företag inför höga transportkostnader, problematisk turtäthet samt sociala och klimatrelaterade risker som en följd av att de bor på öar ⁽⁴⁾,
- för det andra framhåller kommissionen också med rätta att "transporter" och "kommunikationer" är av central betydelse för regionernas konkurrenskraft. Om utvecklingen av storstadsområden går via en trefaldig tillgänglighet (väg/järnväg/flyg) ⁽⁵⁾, är en sådan analys ännu mer giltig för öarna, av vilka många också har svårt att få tillgång till HDSL ⁽⁶⁾. Detta antar en särskild dimension på grund av det faktum att "internationella länkar och kopplingar till andra stora ekonomiska centra" är viktiga kriterier när det gäller att fatta beslut om lokalisering av investeringar ⁽⁷⁾,
- avslutningsvis har öarna stora svårigheter att få tillträde till den stora europeiska marknaden. Som vi redan sagt står de inför höga transportkostnader och följaktligen är öarnas små och medelstora företag inte attraktiva. De lider också av att det inte är möjligt att använda samma produktionsmetoder som på fastlandet. På grund av leveranskostnaderna kan de inte arbeta *just-in-time*. Produktionskostnaderna blir därför högre.

3.6 Alla dessa faktorer framhäver öarnas svagheter när det gäller en integration på den inre marknaden: de har inte alla förutsättningar som krävs för att utnyttja alla de fördelar som denna marknad med ungefär 500 miljoner konsumenter erbjuder.

3.6.1 EU bör undvika att tillhandahålla en politisk universallösning och i stället främja en sådan integrerad angreppsmetod som nämns ovan. Öarnas problem är komplext, eftersom de ackumulerar flera olika handikapp. De måste dock även utnyttja sina befintliga tillgångar, vilka skulle kunna utgöra grundvalen för en integrerad socioekonomisk utveckling. Till exempel: fiskeresurser, förnybar energi, ekonomiska aktiviteter kopplade till turismen, en stark kulturell identitet, natur- och kulturarvet.

3.6.2 Dessutom ska det betonas att kommissionen i ett dokument som kompletterar det tidigare nämnda meddelandet om "En inre marknad för framtidens Europa" förespråkar idén om tillgång till tjänster av allmänt intresse i Europeiska unionens hela territorium. Som kommissionen säger är detta "väsentligt för den territoriella sammanhållningen" inom EU. Kommissionen tillägger sedan: "Territorier med geografiska eller andra naturliga nackdelar såsom gemenskapens yttersta randområden, öar, bergsområden, glesbygd och områden nära yttre gränser möter ofta problem med tillgången till tjänster av allmänt

intresse, eftersom de ligger långt ifrån större marknader eller är beroende av dyra förbindelser. Dessa särskilda behov måste beaktas." Kommissionen förefaller alltså vara mycket medveten om problemet: därför kan olika initiativ på detta område vara tänkbara.

3.7 Frågan om hur vi ska integrera gemenskapens öar på inre marknaden har därför varit ett problem alltsedan Europeiska enhetsakten antogs. Våra öar är fortfarande sårbara. Som vi sagt ovan kan de flesta av öarna nämligen inte förlita sig på sin egen hemmamarknad. Små och medelstora företag på öar måste sälja sina varor och tjänster på det europeiska fastlandet. Tillgängligheten och problem till följd av beroendet av en enda verksamhet utgör betydande hinder för öarnas konkurrenskraft.

3.8 Mot bakgrund av detta anser EESK att man i framtida lagstiftning måste göra en särskild bedömning av alla förslag som rör öar. EESK understryker att det behövs en integrerad angreppsmetod för öproblematiken, så att man i synnerhet kan beakta den grundläggande principen om proportionalitet och subsidiaritet som är viktig för öarna.

4. En integrerad metod som bygger på de europeiska öarnas tillgångar

4.1 Som tidigare nämnts förespråkar EESK en integrerad metod för problemen på europeiska öar åtföljd av en integrerad ram för gemenskapspolitikens olika delområden.

4.2 Öarna måste ges en plats i översynen av den inre marknaden ⁽⁸⁾. I meddelandet av den 20 november 2007 förankras riktlinjer som stöder små och medelstora företag i enlighet med lägesrapporten från februari 2007.

4.3 Små och medelstora företag måste uppmuntras att fortsätta med gränsöverskridande verksamhet. Detta förutsätter en mekanism för territoriell kontinuitet som kan hjälpa europeiska öbor att agera på marknaderna både via sin egen (medlems)stat på fastlandet och via någon annan angränsande (medlems)stat. Det finns redan nu konkreta och framgångsrika exempel på detta. Den danska ön Bornholm har till exempel dragit nytta av en sjöförbindelse till Ystad i Sverige som subventioneras med offentliga medel. Denna territoriella kontinuitet fungerar även mellan det kontinentala Frankrike och Korsika.

4.3.1 Denna typ av metod med subventionerade sjöförbindelser har förbättrat transportförhållandena kvalitativt mellan dessa franska områden och kunde säkerligen göra motsvarande nytta i Italien, mot bakgrund av att en korsikan lättare når det europeiska fastlandet via Italien än via Frankrike. Därför anser EESK att det vore intressant att undersöka möjligheten att utvidga metoden till samtliga europeiska öar och att göra användningen av den alleuropeisk. Erfarenheterna visar för övrigt att en sådan metod måste handläggas av öarna själva och inte med utgångspunkt från fastlandet.

⁽⁴⁾ Det gemensamma europeiska betalningsområdet (SEPA), som lanserades den 28 januari 2008, kommer dock att göra det lika lätt att genomföra gränsöverskridande betalningar som inhemska.

⁽⁵⁾ Fjärde sammanhållningsrapporten (KOM(2007) 273 slutlig, s. 65).

⁽⁶⁾ Digital abonnentledning med stor bandbredd (*high bit-rate digital subscriber line*).

⁽⁷⁾ Fjärde sammanhållningsrapporten (KOM(2007) 273 slutlig, s. 60).

⁽⁸⁾ Jfr yttrandet om "Översyn av den inre marknaden" EUT C 93, 27.4.2007, s. 25.

4.3.2 En utvidgning av mekanismen för territoriell kontinuitet till hela Europa kunde utgöra en konkret form för den gränsöverskridande integration som Europeiska kommissionen förespråkar i sitt meddelande om en europeisk inre marknad för 2000-talet.

4.4 En inre marknad med inriktning på ett kunskapsbaserat samhälle kan bland annat bidra till att sprida ny informations- och kommunikationsteknik i EU. Denna idé kunde leda till en reell diversifiering av ekonomierna på öar.

4.5 Man måste komma ihåg att öar har en miljö som gynnar innovation, till exempel förnybar energi, marin bioteknik osv. Mot bakgrund av den ovan nämnda fjärde sammanhållningsrapporten vet vi att ekonomisk tillväxt och innovationsframsteg hänger samman. Här har öarna stort handlingsutrymme.

4.6 På de flesta öar förekommer ju fiskeri och därför kan bioenergi vara intressant för vattenbrukare och fiskare. Samhällspolitiken måste erbjuda möjligheter att utveckla sådana initiativ. Samhällspolitiken måste också bistå öarna i utvecklingen av förnybara marina resurser såsom vågenergi, energi från vattenströmmar eller (i fråga om de yttersta randområdena) värmeenergi från världshaven.

4.7 På jordbruksområdet måste flexibiliteten i tillämpningen av de två GJP-pelarna ge möjlighet till större fördelar för jordbrukare på öar.

4.8 Dessa typer av energi är ytterst viktiga för öar som lider stor brist på användbar mark och vars geografiska beroende av fossila bränslen utgör en broms för utvecklingen. För att komma ifrån detta beroendeförhållande bör man söka alternativ bland andra förnybara energikällor för dessa områden. I detta sammanhang är öarna ideala områden för försök och utveckling och kan därför gå i bräschen för hela Europa. Som exempel på detta kan nämnas att Réunion nyligen önskade anta en politik för alla slag av förnybara resurser. På ön har man redan tidigare klarlagt att betydande förnybara marina resurser kan tillvaratas. Vindenergi är ett annat gott exempel. El Hierro, som är en del av Kanarieöarna, bygger redan nu ut sin energiförsörjning med en kombination av vind- och vattenkraft, och 2009 kommer all behövlig energi att utvinna på detta sätt.

4.9 En inre marknad som bygger på fungerande EU-regler⁽⁹⁾ förutsätter att man granskar hur nuvarande europeiska lagar tillämpas och att man kontrollerar om de fått önskad effekt. När det gäller sådana lagstiftningsproblem som behandlades ovan kan ett dylikt initiativ säkerligen få positiva återverkningar för öar. Möjligen kan ett pilotprojekt inriktas på följande: I enlighet med tjänstedirektivet ska kommissionen före den 28 december 2011, och vart tredje år därefter, lägga fram en detaljerad rapport om direktivets tillämpning för Europaparlamentet och rådet. Här kan en territoriell synvinkel vägas in och öarnas situation kunde analyseras i förhållande till andra regioner.

4.10 Alla dessa faktorer bidrar till möjliga lösningar för bättre framtida integration av öarna på den inre marknaden. Integrationen är för övrigt beroende av att de två målen attraktionskraft och diversifiering uppnås.

5. Ett lämpligt genomförande av politiken på europeiska öar

5.1 För att de två mål som nämns ovan ska kunna uppnås hävdar EESK att politiken kan ges en lämplig konkret form bara med hjälp av följande initiativ.

5.1.1 Bättre förbindelser mellan öar och fastland kan säkerställas tack vare transport- och innovationsstrategier.

5.1.1.1 Många företagare på öar beklagar de extra transportrelaterade kostnader som tillkommer när deras produkter anländer till hamnar på fastlandet. Enligt vissa undersökningar tillkommer 20 % i extra kostnader. Med tanke på att siffran varierar för olika produkter bör man dock utföra mer exakta studier, t.ex. enligt den metod som används i de yttersta randområdena. För att uppnå detta är det följaktligen viktigt att skapa de goda villkor som krävs för att göra det möjligt för öarnas lokala institutioner att bedöma de kostnader som sammanhänger med öarnas särskilda förutsättningar. Av detta skäl måste det finnas lokala statistikorgan och prisindex på öarna. I slutet av denna process bör det utformas en gemensam bedömningsmetod för alla statistikorgan på de europeiska öarna.

5.1.1.2 Öar behöver alltså mer generellt effektiva tjänster av allmänt intresse.

5.1.2 Ett riktat geografiskt synsätt när det gäller initiativet om bättre lagstiftning bör antas och innebära följande:

- samtliga EU-initiativ för den inre marknaden bör underkastas en analys av konsekvenserna för öarna som inte enbart är sektorsöverskridande utan även geografisk. Samtliga EU:s politikområden bör ges en "öprägel",
- flexibilitet vid tillämpning av EU:s regelverk,
- förenkling av administrativa uppgifter, särskilt vad gäller de små och medelstora företagens tillgång till finansiering,
- myndigheterna på nationell, regional och lokal nivå måste också ansluta sig till detta synsätt,
- utöver förenklingsaspekten måste man därför understryka vikten av att utforma strategier som är samstämmiga på alla politiska nivåer.

5.1.3 Europeiska tjänstemän bör uppmuntras till fortbildning på öar för att de ska få förståelse för deras särskilda förhållanden. Därför stöder EESK varmt ett utbytesprogram för europeiska tjänstemän i den offentliga sektorn och uppmanar små och medelstora företag på öar att stå som värdar för dessa. Detta ger dessutom tjänstemännen möjlighet att föra diskussioner om EU-frågor på gräsrotsnivå i direktkontakt med öbor. Det studiegruppsammanskrivande som anordnades i Ajaccio den 7–8 april 2008 styrkte en sådan tanke. Möten med EU-medborgare i medlemsstaterna leder till större förståelse för unionen och för dess politik och skapar debatt.

5.1.4 Vikten av politik för statligt stöd till regioner bör understrykas i framtiden. I denna fråga har EESK gett starkt stöd till de förslag som framförs i ett EP-betänkande av Francesco Musotto:

- flexibilitet i tillämpningen av existerande och framtida politik för statliga stöd utan att denna flexibilitet förorsakar oacceptabla snedvridningar på marknaderna i EU,

⁽⁹⁾ Jfr yttrandet om "Bättre lagstiftning" (EUT C 24, 31.1.2006, s. 39) och yttrandet om "Bättre tillämpning av EU:s lagstiftning" (EUT C 24, 31.1.2006, s. 52).

- möjligheterna att utvidga stödsystemet till att även gälla driftsstöd till samtliga öregioner som inte utgör östater eller inlandsöar bör undersökas inför utformningen av följande riktlinjer för statliga stöd till regioner.

5.1.5 Kapaciteten hos små och medelstora företag på öar bör förstärkas.

5.1.5.1 För att små och medelstora företag lättare ska få tillgång till forskning och innovation bör de till exempel erbjudas verktyg med förebild i Jeremie. Öarna lider i själva verket brist på forskare, laboratorier och patent. Forskningen inom den privata sektorn är så pass svag att den offentligfinansierade forskningen måste stärkas. Dessutom bör man utreda tanken på frizoner. I jämförelse med förhållandena på fastlandet befinner sig öarna i ett missgynnat läge, förutom i fall då offentliga myndigheter tar frivilliga politiska initiativ eller då en sektor är så pass stark ekonomiskt att den kan avvara resurser som kan starta eller stödja forskningsinsatser. Vidare ger en sådan metod möjlighet att verka i enlighet med nedärvda kunskaper, vilket är en dimension av innovation som inte får glömmas bort.

5.1.5.2 Export till tredjeländer. Man bör komma ihåg att kommissionen i sin lägesrapport om översynen av den inre marknaden (februari 2007) efterlyser en framtida inre marknad som är öppen för hela världen. Detta synsätt bekräftas i meddelandet "En inre marknad för 2000-talet". I meddelandet förespråkar kommissionen att regleringsområdet för den inre marknaden utvidgas. Denna tanke kunde ges konkret form i samarbetsprogram mellan EU och dess medlemsstater å ena sidan och angränsande länder å den andra.

5.1.5.3 Att dra nytta av välutbildad arbetskraft. Öarna lider av att unga flyttar ut eftersom de föredrar att studera vid universitet på fastlandet och lockas av de högre lönerna i fastlandsregionerna. I den fjärde sammanhållningsrapporten understryks att en ökning av BNP är beroende av produktiviteten och tillgången på arbetskraft, även om BNP inte är en felfri indikator eller ett felfritt kriterium. EESK tror starkt på att man måste uppmuntra initiativ till att bygga ut universitet och andra högskolor på öarna. Endast på dessa villkor kan öbor ges högre utbildning. Som exempel kan man nämna universitetet på Korsika som sedan nystarten 1981 har lyckats uppnå förbättringar både kvantitativt och kvalitativt bland humankapitalet i regionen tack vare ett ökat antal studerande. Denna förbättring har minskat obalansen på arbetsmarknaden och har lett till tillväxt i ekonomiska sektorer (livsmedelsförädling, turism, IKT m.fl.) och företagen.

5.1.5.4 Öarnas särdrag måste beaktas för att styra utvecklingen i behövlig riktning. Med tanke på detta gör Europeiska kommissionen rätt i att i grönboken om EU:s havspolitik framhålla det faktum att en diversifiering av turistprodukter och -tjänster kan göra resmål vid kuster och på öar mer konkurrenskraftiga. Denna diversifiering handlar om en icke-teknisk dimension av innovation och är även lämplig med tanke på att den ekonomiska verksamheten på öar måste diversifieras i största allmänhet (många öar har en alltför ensidig turism). I detta syfte måste följande åtgärder vidtas:

- en fullständig utvärdering av situationen på varje enskild europeisk ö måste göras,

- en förteckning över samtliga turismrelaterade nackdelar på öar bör utarbetas,
- infrastrukturens beskaffenhet på varje enskild ö bör kartläggas,
- särskilda kontrakt mellan öregionerna och EU bör tecknas för att uppmuntra utbyten och bistå utvecklingen av tjänster inom hotell och transport,
- möjligheterna till stöd och strukturerings bör övervägas för att uppnå större diversifiering inom turismen (kultur, landsbygdsturism, arkeologi, ungdom, idrott, fiskeri, affärsturism osv.),
- förslaget att genomföra regionala planer för turismens framtid på öar bör utredas. Detta kunde föregå EU-åtgärderna och göras obligatoriskt i syfte att dra nytta av finansiering som öronmärks för öregioner i EU under strukturfondernas programperiod 2007–2013 under målet "Regional konkurrenskraft och sysselsättning",
- metoder som kan ge öar möjlighet att dra nytta av miljön som en källa till ekonomisk verksamhet bör tas fram (särskilt utvecklingen av turismfrämjande strategier i form av miljövänliga hotell, restauranger med biologiskt odlade livsmedel, utomhusaktiviteter, naturutflykter osv.). Sådana initiativ kan i synnerhet beröra hemindustrin.

6. Ett gott styre som beaktar de särskilda omständigheterna på europeiska öar

6.1 EESK föreslår att följande förslag vägs in i lagstiftningsprocessen:

6.1.1 Tillförlitliga uppgifter om situationen på öarna måste finnas tillgängliga. Man kan inte tillräckligt betona vikten av att ytterligare statistik om öar uppdateras och jämförs. Detta utgör ett nödvändigt verktyg för att samhällspolitiken på EU-nivå liksom på nationell och regional nivå ska ges rätt inriktning. Metoden borde utgå ifrån en bedömning av varje enskilt fall och bl.a. beakta öars särskilda samhällsekonomiska situation. Dessutom ger det tillfälle att överväga hur relevant BNP-kriteriet är i utvärderingen av regionala svårigheter.

6.1.1.1 En förutsättning för utformning och genomförande av all gemenskapspolitik i fråga om öar är att det finns tillräckliga och pålitliga statistiska uppgifter samt lämpliga indikatorer. Att utgå ifrån BNP och arbetslöshetsgrad är som bekant olämpligt, åtminstone som fristående indikatorer. De kan inte ge tillräcklig förståelse för förhållandena i öregioner eller för de invecklade mekanismer som skiljer öregionerna från resten av gemenskapen.

6.1.1.2 Situationen är inte ny, men den har länge överskuggats av det faktum att befolkningen på de flesta öarna i EU har mottagit bidrag till maximibelopp (mål 1), varför det inte har funnits några praktiska skäl till att börja behandla en så pass komplicerad fråga. Utvidgningsprocessen och uppkomsten av den s.k. statistiska effekten, som innebär att tidigare missgynnade regioner nu framstår som mer välbärgade, har dock förstärkt behovet av att beskriva nuläget och behoven i öregionerna med hjälp av särskilda statistiska indikatorer.

6.1.1.3 I Francesco Musottos betänkande konstateras att arbetet i framtiden bör koncentreras på att ta fram lämpligare statistiska indikatorer för att få en specifik statistisk bild av utvecklingsnivån och bättre förståelse för regioner med geografiska och naturbetingade nackdelar, i synnerhet i fall då en region uppvisar många olika nackdelar samtidigt (bergskedjor, ögrupper, dubbel ökaraktär m.m.). Indikatorerna bör även ge möjlighet till förbättrad utvärdering av skillnaderna mellan öregionerna och resten av EU samt utvärdering av olikheterna inom regionerna själva.

6.1.2 En avdelningsövergripande arbetsgrupp för öar bör inrättas inom kommissionen i syfte att säkerställa ett integrerat tillvägagångssätt för att hantera öarnas svårigheter.

6.1.3 EESK uppmanar lokala offentliga myndigheter och det civila samhället att arbeta tillsammans, eller att fortsätta samarbetet om det redan har inletts. Syftet är att ta fram gemensamma utvecklingsstrategier. Det är nödvändigt att ösamhällen använder projektmetoden inom ramen för ett positivt partnerskap.

6.2 EESK anser att en regelbunden uppföljning av öarnas situation bör göras med hänvisning till god förvaltning, och uppmanar kommissionen att lägga fram en årsrapport för Europaparlamentet, rådet, Regionkommittén och EESK med en utvärdering och bedömning av effektiviteten i de relevanta åtgärder som vidtagits för att lösa de europeiska öarnas problem. Kommissionens förslag till åtgärder bör också ingå i årsrapporten. Det kan alltså sägas att detta yttrande utgör inledningen på en långsiktig dynamisk process.

7. Avslutande kommentarer

7.1 Slutligen kan frågan om en bättre integrering av gemenskapens öar på den inre marknaden kanske få berörda parter att undersöka två andra lösningar än de som beskrivs ovan:

7.2 Förbättrat samarbete mellan såväl medlemsstater med öar som östater inom EU (Portugal, Spanien, Frankrike, Italien, Grekland, Malta, Cypern, Storbritannien, Irland, Nederländerna, Danmark, Estland, Finland och Sverige). Med tanke på alla de villkor som måste uppfyllas för att nå målet för en europeisk öpolitik verkar denna lösning vara omöjlig att genomföra. Därför bör man välja perspektivet nedifrån-och-upp, särskilt som det är medlemsstaterna som ska ta initiativet. Följaktligen är det – som konstaterades tidigare – nödvändigt att utveckla strategier på lokal nivå. I detta hänseende kan de operativa

programmen inom ramen för strukturfonderna 2007–2013 utgöra en god grund för den framtida perioden 2014–2020.

7.3 Ny EU-lagstiftning kan förbättra befintliga lösningar tack vare Lissabonfördraget och omformuleringen av artikel 158 i EG-fördraget.

7.3.1 Den framtida artikel 158 i det ändrade Lissabonfördraget lyder som följer:

- a) I det första stycket ska formuleringen "ekonomisk och social sammanhållning" ersättas med "ekonomisk, social och territoriell sammanhållning".
- b) I det andra stycket ska formuleringen "[...] eller öarna, inbegripet landsbygdsområdena" strykas.
- c) Följande stycke ska läggas till: **"Bland de berörda regionerna skall särskild hänsyn tas till dels landsbygdsområden, dels områden som påverkas av strukturomvandlingar och dels regioner med allvarliga och permanenta naturbetingade eller demografiska nackdelar såsom de nordligaste regionerna med mycket låg befolkningstäthet, öregioner, gränsregioner och bergsregioner".**

7.3.2 Dessa ändringar står i samklang med det faktum att den territoriella dimensionen tack vare Lissabonfördraget (som inte ännu ratificerats) införs som en ny aspekt av den europeiska sammanhållningen. Erkänslan för denna aspekt återspeglar EU:s avsikt att beakta de särskilda förhållandena i alla delar av unionen. Därmed är den framtida artikel 158 ett konkret uttryck för denna strävan.

7.3.3 Att definiera territoriell sammanhållning är inte lätt. Visserligen kommer den framtida grönboken att ge intressanta möjligheter till att klarlägga olika förekommande metoder. I samband med detta menar EESK att den territoriella sammanhållningen innebär att man ser längre än till den rena ekonomiska statistiken och också tar hänsyn till de uppenbara geografiska realiteterna och den sårbarhet som dessa leder till och som – för vissa territorier – allvarligt kan hota den socioekonomiska sammanhållningen. Att verka för territoriell sammanhållning innebär att man strävar efter metoder för bättre samarbete på öns territorium och mellan olika territorier (ökade resurser inom strukturfonderna för detta ändamål bör förespråkas för nästa programperiod efter 2013) och efter starkare partnerskap mellan berörda parter (offentliga myndigheter och det civila samhället) vid utformningen och genomförandet av relevant politik.

Bryssel den 10 juli 2008.

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande
Dimitris DIMITRIADIS